

Den 27. juni 2011

FOLKETINGETS  
OMBUDSMAND



## Inspektion af Statsfængslet Østjylland den 9. og 10. oktober 2007

**OPFØLGNING NR. 4**

J.nr. 2007-2705-628/PH

## Indholdsfortegnelse

Ad 3.8. Besøgslokaler/-lejligheder .....	2
Ad 4.2. Undervisning .....	5
Ad 5.1.3. Bedre busforbindelser.....	6
Ad 6.6. Bøger og aviser .....	8
Ad 6.7. Besøg.....	9
Ad 6.8. Personaleforhold.....	10
Opfølgning .....	11
Underretning .....	11

Den 19. januar 2011 afgav jeg en opfølgingsrapport nr. 3 om min inspektion den 9. og 10. oktober 2007 af Statsfængslet Østjylland. I rapporten meddelte jeg at jeg afventede tilbagemeldinger på enkelte forhold.

Jeg har herefter modtaget en udtalelse af 1. juni 2011 med bilag fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, herunder udtalelser af 31. marts og 20. april 2011 fra Statsfængslet Østjylland.

Jeg skal herefter meddele følgende:

### **Ad 3.8. Besøgslokaler/-lejligheder**

Selv om jeg havde forståelse for hensynene bag forbuddet mod rygning i familiebesøgsrummet, henstillede jeg til fængslet at slette dette forbud i retningslinjerne for brugen af dette rum. Jeg henviste til at forbuddet efter min opfattelse ikke var i overensstemmelse med § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 907 af 16. juli 2007 om begrænsning af indsattes ret til at ryge i eget opholdsrum mv. og til en udtalelse af 29. juni 2009 hvori direktoratet havde anført at det "kræver lovændring, før rygning i besøgslokalerne kan forbydes". Jeg bad om at få oplyst hvad der skete i anledning af min henstilling.

I udtalelsen af 1. juni 2011 har direktoratet citeret følgende fra statsfængslets udtalelse:

"I fængslets retningslinjer for familierummet anføres: 'Familierummet er beregnet til indsatte med mindre børn, der ønsker mere plads at lege på, end der er i et almindeligt besøgslokale.'

I lov om røgfri miljøer § 1 anføres, at 'formålet med loven er at udbrede røgfri miljøer med henblik på at forebygge sundhedsskadelige effekter af passiv rygning og forebygge, at nogen ufrivilligt kan udsættes for passiv rygning'.

Det fremgår af gengivelserne af lovens behandling i Folketinget – bl.a. flere af ordførernes indlæg – at man ved gennemførelsen af loven bl.a. har ønsket at styrke beskyttelsen af børn mod følgerne af rygning.

Dette har bl.a. udmøntet sig i lovens § 15, stk. 2, vedrørende kommunale pasningsordninger for børn, hvor det anføres, at 'Lokaler, der primært er indrettet som børnenes lege- og opholdsrum, skal være røgfri hele døgnet'.

Fængslets bestemmelse om rygeforbud i familierummet er således i overensstemmelse med lovens ånd.

Bestemmelsen i den af ombudsmanden nævnte bekendtgørelse nr. 907 af 16. juli 2007 § 2 kan endvidere efter fængslets opfattelse ikke antages at være til hinder for, at fængslet indretter besøgsrum, hvor rygning ikke er tilladt, når blot den indsatte har mulighed for at vælge besøgsrum, hvor rygning er tilladt.

Anvendelsen af familierummet som besøgsrum beror på den enkelte indsattes eget valg. Såfremt det er væsentligt for den indsatte og hans familie at kunne ryge i forbindelse med et besøg, vil den indsatte kunne vælge et almindeligt besøgsrum, hvor han – således som retstilstanden er i øjeblikket – endog også vil kunne få besøg af sine børn, samtidig med, at der ryges i rummet.

For dog i videst muligt omfang at sikre børnenes rettigheder har man fundet, at det af besøgsrummene på fængslet, der specifikt er beregnet til besøg af børn, bør holdes frit for rygning og følgerne heraf, og man finder derfor ikke grundlag for at ophæve det gældende forbud mod rygning."

Direktoratet har anført følgende:

"Direktoratet kan henholde sig til fængslets oplysning om, at benyttelse af familierummet / børneaktivitetsrummet beror på den enkelte indsattes eget valg, idet den indsatte til enhver tid har muligheden for at vælge et af de almindelige besøgsrum, hvor rygning er tilladt.

Det kan oplyses, at der i de senere år er etableret særligt indrettede familierum / børneaktivitetsrum i hovedparten af de lukkede fængsler samt i et enkelt arresthus. Hovedformålet med disse særligt indrettede børneaktivitetsrum er at skabe optimale rammer for aktiviteter og samvær mellem indsatte og deres børn. Disse rum adskiller sig herved på et væsentligt punkt fra individuelle besøgsrum.

Direktoratet har ved skrivelse af 24. maj 2011 til fængsler og arresthuse meddelt, at disse børnevenligt indrettede, røgfrie rum fremover skal betegnes som 'børneaktivitetsrum'. Det er samtidig præciseret, at indsatte kan vælge at benytte disse lokaler, når de har besøg af deres børn.

I lovforslagets specielle bemærkninger til § 14, stk. 1, i lov om røgfrie miljøer defineres 'indsattes opholdsrum' som 'det rum, hvor den indsatte overnatter under opholdet i institutionen.' Og videre: 'Individuelle besøgsrum, som anvendes af en enkelt indsat og dennes besøgende, sidestilles i denne forbindelse med opholdsrum i den periode, hvor besøget foregår'.

Direktoratet finder imidlertid ikke, at lovens bemærkninger om besøgsrum også omfatter de særligt indrettede børneaktivitetsrum.

Det kan endvidere oplyses, at der blandt Kriminalforsorgens institutioner er et udbredt ønske om at kunne forbyde indsattes rygning i besøgsrum. Dette ønske er begrundet både i hensynet til besøgende, som ikke ryger, herunder især besøgende børn, og i hensynet til indsatte ikke-rygere i institutioner, hvor det ikke er muligt at reservere besøgsrum til henholdsvis rygere og ikke-rygere.

Da det kræver en lovændring, før rygning i egentlige besøgslokaler kan forbydes (også selv om der er uhindret adgang til en terrasse eller gårdtursareal), har direktoratet undersøgt mulighederne for at få gennemført en lovændring, således at der bliver mulighed for at kunne forbyde indsattes rygning i besøgsrum. Direktoratet har i den forbindelse i januar 2011 anmodet Justitsministeriets departement om at rette henvendelse til Indenrigs- og Sundhedsministeriet med henblik på, at reglerne søges ændret i forbindelse med en forestående revision af lov om røgfrie miljøer i folketingsåret 2011-2012."

*Jeg har noteret mig at direktoratet i brev af 24. maj 2011 til fængslerne og arresthuse har meddelt at lokaler der er indrettet børnevenligt og røgfrit, fremover skal betegnes som børneaktivitetsrum – og dermed ikke anses for egentlige besøgslokaler, men lokaler som kan benyttes til besøg i stedet for egentlige besøgslokaler. Jeg har endvidere noteret mig at det samtidig er præciseret at de indsatte kan vælge at bruge disse lokaler når de har besøg af deres børn – og dermed også kan vælge at have besøg af børn i almindelige besøgsrum hvor det er tilladt at ryge.*

*Jeg har på denne baggrund ikke grundlag for at fastholde min henstilling om at rygeforbuddet i retningslinjerne for brugen af familierummet (børneaktivitetsrummet) ophæves.*

*Jeg har også noteret mig at direktoratet har bedt Justitsministeriet om at henvende sig til Indenrigs- og Sundhedsministeriet med henblik på at søge at få reglerne om rygning i egentlige besøgslokaler ændret ved den revision af lov om røgfri miljøer der skal finde sted i folketingsåret 2011-2012. Jeg vil selv holde mig orienteret om hvad der videre sker vedrørende dette forhold.*

#### **Ad 4.2. Undervisning**

Statsfængslet havde oplyst at fængslet sammen med direktoratet overvejede at flytte den nuværende kuvertproduktion på afdeling D til Statsfængslet i Nyborg og Anstalten ved Herstedvester og herefter flytte fængslets tekstilværksted i afdeling A til de to produktionshaller på afdeling D. Jeg bad om at blive underrettet om resultatet af disse overvejelser. Hvis tekstilværkstedet blev flyttet til afdeling D, bad jeg desuden om at få oplyst hvad de indsatte på afdeling A ville få tilbudt af beskæftigelse til erstatning for arbejdet i tekstilværkstedet.

Statsfængslet har oplyst at fængslet i samarbejde med direktoratet i 2010 flyttede kuvertproduktionen til Statsfængslet i Nyborg og samtidig flyttede tekstilværkstedet fra afdeling A til afdeling D. På afdeling A er der nu indrettet et montageværksted til erstatning for tekstilværkstedet.

Direktoratet har henholdt sig hertil.

*Jeg har noteret mig det oplyste.*

Direktoratet havde oplyst at direktoratet var i løbende kontakt med fængslet med henblik på at etablere EUD-grundforløb. Jeg bad om at blive underrettet om hvad der videre skete vedrørende dette forhold.

Fængslet har oplyst at fængslet i sin resultatkontrakt for 2011 med direktoratet har forpligtet sig til at påbegynde to EUD-forløb.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets svar og har supplerende oplyst at der er tale om to interne forløb på erhvervsuddannelsens grundforløb (EUD), dvs. to EUD-forløb

der skal afvikles i selve fængslet. Direktoratet har videre oplyst at det endnu ikke er afklaret inden for hvilken erhvervsretning forløbene skal afvikles, men at det ved forhandlingen af statsfængslets resultatkontrakt blev aftalt at fængslet i samarbejde med direktoratet skulle afklare mulighederne for at begynde på de to interne forløb. Direktoratet har endelig udtalt at direktoratet forventer at fængslet tager initiativ til denne afklaring, og at direktoratet vil følge op på spørgsmålet over for fængslet.

*Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at direktoratet vil følge op på spørgsmålet over for fængslet.*

Jeg afventede kopi af den vejledning om egenbetaling for selvstuderende der på tidspunktet for direktoratets sidste svar var i høring, og som direktoratet forventede ville blive udsendt i første halvår 2010. I direktoratets tidligere udtalelse var det oplyst at en arbejdsgruppe med ansvar for ændringer i udgangsvejledningen havde færdiggjort revisionen af denne vejlednings punkt 88. Den nye formulering til punkt 88 skulle sendes til høring i fængslerne og forventedes på det tidspunkt færdigbehandlet i 2010.

Direktoratet har oplyst at udgangsvejledningens pkt. 88 forventes ændret inden udgangen af 2011.

*Jeg har noteret mig det oplyste og afventer således fortsat at blive underrettet om dette spørgsmål.*

### **Ad 5.1.3. Bedre busforbindelser**

Under inspektionen efterlyste talsmændene bedre busforbindelser. De henviste dels til at der er langt at gå fra det sted hvor bussen holder, dels til at køreplanen ikke passer med besøgstiderne.

Midttrafik havde forsøgsmæssigt omlagt en af rute 110's ture så bussen på 4 ture i weekenden standsede ved et stoppested ud for kørselsvejen til fængslet. Statsfængslet drøftede fortsat med Midttrafik muligheden for at omlægge flere af rute 110's ture. Fængslet havde foreslået en omlægning af yderligere 3 ture der afvikles på hverdage.

Jeg afventede – ligesom direktoratet – underretning om resultatet af de nævnte drøftelser.

Fængslet har i udtalelsen af 31. marts 2011 oplyst at Midttrafik har vurderet at der ikke er kundegrundlag for at køre ture ad Frodesdalsvej på hverdage, da passagertallet vurderes at være lavere end i weekenden hvor der i gennemsnit er under 1 passager pr. tur til fængslet. En omkørsel vil desuden genere flere andre kunder på hverdage end i weekenden.

Det fremgår også af fængslets udtalelse at Region Midtjylland, der finansierer ruten, for tiden er i gang med en større sparerunde på den kollektive trafik. Udretning af ruter så de bliver hurtigere og mere direkte, indgår heri, og en omlægning som foreslået vil derfor stride mod dette formål.

Fængslet har herefter konstateret at det ikke har været muligt at skaffe bedre busforbindelser til fængslet ved omlægning af ruter.

Direktoratet har henholdt sig til det som fængslet har anført.

*Jeg har noteret mig de bestræbelser som fængslet har udfoldet og til dels også fået gennemført, for at få omlagt den offentlige bustransport så bussen på nogle af ruterne stopper tættere på fængslet (end 1,5 km). Jeg har ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold – heller ikke i forhold til Region Midtjylland.*

*For så vidt angår afstanden til fængslet fra offentlig transport kan jeg til orientering oplyse at talsmændene for de indsatte i Statsfængslet på Kragsskovhede under inspektion i 2007 af dette fængsel fremsatte ønske om en hente-/bringeordning af besøgende fra og til Jerup Station, der ligger ca. 2,2 km fra fængslet. De henviste (ligesom talsmændene i Statsfængslet Østjylland) til at der er langt at gå til fængslet. De henviste også til at der var en sådan ordning i andre åbne fængsler (hvor en indsat stod for transporten). Inspektionschefen udtrykte forståelse for ønsket, i hvert fald i relation til besøgende med små børn der skal gå mere end 2 kilometer på en landevej uden fortov, men fandt dog ikke tilstrækkeligt grundlag for at afgive en henstilling om at fængslet etablerede en sådan ordning. Jeg har heller ikke grundlag for at afgive en sådan henstilling i denne sag.*

*Som det fremgår af det tidligere og nu oplyste, er det kun et meget lille antal passagerer der har benyttet/benyttede ruten til og fra fængslet i weekenden – hvor jeg går ud fra at antallet af besøgende til de indsatte er højere end på hverdage hvor det også er muligt at besøge de indsatte.*



*Fængslet har tidligere gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt de besøgende i en periode på 14 dage hvor der blev afviklet i alt 335 besøg, jf. gengivelsen heraf i opfølgingsrapport nr. 2. Kun 33 af de besøgende (eller ca. 10 pct.) besvarede skemaet. Af svarene fremgik det at 32 af de 33 besøgende var ankommet i bil, mens den sidste var kommet i taxa. 16 svarede at de ville benytte bussen hvis busruternes køreplan passede til besøgstiden, og andre 16 at de ikke ville benytte busruterne selvom køreplanen passede til besøgstiden.*

*Selvom der er tale om en lille svarprocent, kan der efter min opfattelse rejses spørgsmål om hvorvidt tallet for passagerer til fængslet i weekenden afspejler det reelle behov for bustransport til fængslet. Som det fremgår af svarene, oplyste 16 af de besøgende (eller 50 pct. af de der svarede på skemaet) at de ville benytte bussen hvis køreplanen passede til besøgstiden. Dette forhold var som nævnt ovenfor også nævnt i talsmændenes klage til mig under inspektionen. Spørgsmålet om mulighederne for at ændre køreplanen eller besøgstiderne så de passer sammen, er, så vidt jeg forstår, ikke undersøgt/overvejet nærmere. Jeg går ud fra at fængslet vil overveje dette nærmere, men foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold.*

Jeg afventede også at blive underrettet når fængslet havde modtaget svar fra Horsens Kommune på spørgsmålet om at etablere et læskur som de indsatte havde ønsket.

Fængslet har i udtalelsen af 31. marts 2011 oplyst at fængslet (samme dag, går jeg ud fra) skriftligt har rykket kommunen for svar.

*Jeg afventer således fortsat underretning vedrørende dette forhold.*

#### **Ad 6.6. Bøger og aviser**

For så vidt angår tilgængeligheden af udenlandske aviser havde direktoratet tilkendegivet at det mest hensigtsmæssige vil være at der er en fast procedure for information herom. Direktoratet ville følge op på dette over for statsfængslet, og jeg havde bedt om at blive underrettet om resultatet af denne opfølgning.

Da direktoratets tidligere udtalelse ikke forholdt sig til spørgsmålet om at etablere en fast procedure for orientering af de udenlandske indsatte om deres adgang til udenlandske aviser, bad jeg direktoratet om at oplyse nærmere om direktoratets overvejelser med hensyn til opfølgning over for fængslet vedrørende dette forhold.

Direktoratet har oplyst at direktoratet til brug for sit svar har indhentet oplysninger fra statsfængslet om hvordan de udenlandske indsatte orienteres om adgangen til udenlandske aviser, og om der er indført en fast praksis herfor på de enkelte afdelinger.

Statsfængslet har svaret at hver afdeling i fængslet har en fast praksis for orientering af de udenlandske indsatte på afdelingen om deres adgang til udenlandske aviser. Orienteringen sker enten ved indsættelsessamtalen, ved opslag eller i husordenen afhængigt af hvilken af disse tre orienteringsformer den enkelte afdeling har anset det for mest hensigtsmæssigt at følge.

Direktoratet har henholdt sig til fængslets svar.

*Med den bemærkning at det efter min opfattelse er mest hensigtsmæssigt at orienteringen (også) sker skriftligt, har jeg noteret mig det oplyste.*

#### **Ad 6.7. Besøg**

Det blev oplyst at de spørgsmål som en indsat havde rejst om telefonisk kontakt med omverdenen under et weekendbesøg i en besøgslejlighed, ville indgå i den evaluering der skulle ske af ordningen med besøgslejligheder. Da der ikke fremgik noget om de nærmere overvejelser herom i det materiale som jeg efterfølgende modtog om evalueringen, bad jeg om nærmere oplysninger om disse overvejelser.

Statsfængslet har oplyst at spørgsmålet om telefonering i forbindelse med brug af besøgslejlighederne ikke er indgået i evalueringen, og at det formentlig skyldes en forglemmelse.

Direktoratet har desuden citeret følgende fra fængslets udtalelse:

”De indsatte og deres pårørende har ikke mulighed for at telefonere til og fra besøgslejlighederne under opholdet. Dette skyldes dels, at der ikke er opsat telefoner, dels at hverken de indsatte eller deres besøgende må være i besiddelse af mobiltelefoner i fængslet.

Allerede af økonomiske grunde agter fængslet ikke at sætte telefoner op i besøgslejlighederne.

Besøgsafdelingen har oplyst, at den manglende adgang til telefonering ikke har givet anledning til problemer.

Hvis en pårørende besøgende fremsætter ønske om at foretage en telefonsamtale, eller hvis der kommer et telefonopkald til den pågældende, vil man som udgangspunkt lade den pågældende foretage telefonsamtalen fra personalekontoret i besøgsafdelingen, eller man vil ledsage den pågældende over i portområdet, hvor de besøgende kan deponere deres mobiltelefoner, og så lade den pågældende ringe derfra."

Direktoratet har videre citeret følgende supplerende oplysninger fra fængslet i en e-mail af 17. maj 2011 til direktoratet:

"Når de indsatte benytter lejlighederne, har de ikke mulighed for at telefonere til godkendte telefonnumre, idet der ikke i besøgsafdelingen eller i lejlighederne er opsat telefoner til dette formål.

Hvis fængslet modtager opkald af hastende karakter til den indsatte, eller den indsatte ønsker et sådant opkald, vil der selvfølgelig være mulighed for dette fra besøgsafdelingen."

Direktoratet har henholdt sig til det som fængslet har oplyst.

*Jeg har noteret mig det oplyste.*

#### **Ad 6.8. Personaleforhold**

Jeg afventede videre underretning om resultatet af evalueringen af projektet "Vejen til en bedre arbejdsdag ved Statsfængslet Østjylland."

Fængslet har herom anført følgende i udtalelsen af 20. april 2011:

"Projektet afsluttedes i 2010 med en trivselsundersøgelse som planlagt. Undersøgelsen peger på såvel områder, hvorpå fængslet kan notere sig en forbedring af arbejdsforholdene som områder, der fortsat skal arbejdes med. Der vedlægges notat og slutrapport til Forebyggelsesfonden, hvortil man kan henholde sig.

Efter projektets afslutning følger fængslet nu den normale takt for trivselsundersøgelser i Kriminalforsorgen, og har netop i marts-april 2011 gennemført endnu en undersøgelse.

Der vedlægges kopi af oversigt af 15. april 2011 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, der belyser udviklingen fra trivselsundersøgelsen i 2010 til den netop foretagne undersøgelse i 2011. Det bemærkes, at det beror på en fejl, når undersøgelsen fra 2010 i oversigten er omtalt som værende fra 2009.

Der er anvendt det samme spørgeskema ved begge undersøgelser, således at sammenligneligheden er størst mulig, og udviklingen kan følges på de samme parametre over en periode på flere år.

En sammenligning mellem resultaterne af undersøgelserne fra 2010 og 2011 viser forbedringer af arbejdsmiljøet på en lang række væsentlige områder.”

Direktoratet har henholdt sig hertil.

*Jeg har noteret mig det oplyste og indholdet af det vedlagte materiale.*

### **Opfølgning**

*Jeg afventer fortsat at blive underrettet om to forhold, jf. pkt. 4.2. og 5.1.3. Jeg betragter i øvrigt herefter sagen om min inspektion den 9. og 10. oktober 2007 af Statsfængslet Østjylland som afsluttet.*

### **Underretning**

Denne rapport sendes til Statsfængslet Østjylland, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i fængslet.

Hans Gammeltoft-Hansen